

GPSR = Gauchat, Lous, Jean Jeanjaquet e Ernest Tappolet (acd) (1925): *Glossaire des patois de la Suisse Romande*, Genève-Neuchâtel: Droz-Attinger.

Introductio = Goebl, Hans (1998): «Introductio», in *ALD-I*: I, vii=xxi.

IPA = *International Phonetic Alphabet*, per cui cfr. (1999): *Handbook of the International Phonetic Association. A Guide to the Use of the International Phonetic Alphabet*, Cambridge: Cambridge University Press.

JABERG, Karl (1908): *Sprachgeographie*, Aarau: Sauerländer.

JABERG, Karl e JUD, Jacob (1928): *Der Sprachatlas als Forschungsinstrument. Kritische Grundlegung und Einführung in den Sprach- und Sachatlas Italiens und der Südschweiz*, Halle: Niemeyer [edizone italiana a cura di Glauco Sanga, Milano: Unicopli 1987].

BELTRAN I CAVALLER, Joan S. (2014): *Les preposicions per i per a. Recapitulem i afegim-hi alguna cosa més*. Lleida: Pagès.

El llibre que ressenyo aquí és el darrer treball, fins avui, que Joan S. Beltran ha dedicat a l'estudi de les preposicions *per i per a*. L'han precedit quatre estudis (un dels quals, inèdit) que arrenquen de la participació de l'autor en el Segon Congrés Internacional de la Llengua Catalana.

El llibre es divideix en set capítols, que miraré de resumir breument.

En el primer capítol, l'autor ressegueix d'una manera que vol ser exhaustiva les aportacions de Pompeu Fabra a l'estudi d'aquestes dues preposicions. Beltran posa l'èmfasi, comprensiblement, en l'ús de *per* davant d'un infinitiu *impulsivofinal* (concepte que no defineix però que deduïm fàcilment que correspon al valor final i causal alhora establert per Fabra). De bon començament, ja queda plantejat d'una manera clara el nucli del problema que es tracta en el llibre: com la modificació d'una formulació de Fabra a la gramàtica del 1956 referida a aquest tipus d'infinitiu, efectuada per Joan Coromines com a editor de la gramàtica, ha estat un dels principals desencadenants de les controvèrsies que l'ús de *per i per a* ha provocat en els últims quaranta anys. Coromines va substituir “cap emprar la preposició *per*” per “cal emprar la preposició *per*” (el subratllat és meu).

En el segon capítol, es repassen 94 textos (poca broma) en què es difon la norma de Fabra sobre *per i per a* i s'analitzen les diferents interpretacions que s'hi poden trobar. Aquest repàs aplega resums i comentaris de textos i autors tan variats com Jeroni Marvà, Josep Ruaix, Antoni M. Badia i Margarit, Mila Segarra, Gabriel Bibiloni i M. Josep Cuenca, entre molts altres. El centre del capítol, però, és l'anàlisi de les cinc converses de Joan Coromines, publicades en el llibre *Lleures i converses d'un filòleg* (1971), que són a l'origen de la que sovint hem anomenat *proposta Coromines-Solà* de distribució d'aquestes dues preposicions. L'autor també ressenya, evidentment, el capítol de Joan Solà «Anàlisi de la normativa clàssica de *per i per a* i defensa de la proposta de Coromines», dins del llibre *Qüestions controvertides de sintaxi catalana* (1987), que acaba amb l'adhesió de l'autor a la proposta de Coromines.

El tercer capítol està dedicat a fer un repàs als criteris que han publicat les universitats i diversos mitjans de comunicació orals i escrits sobre aquesta qüestió. L'autor constata que a Catalunya i les Illes Balears hi predomina la proposta Coromines-Solà i al País Valencià, el criteri proposat per l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana i l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, que apliquen la distinció fabriana amb el matís d'optativitat que hem vist que era al darrere de la proposta inicial de Fabra.

El quart capítol fa un repàs breu —almenys en comparació amb els altres— dels valors semàntics implicats en el contrast entre *per i per a*, seguint l'ús de les parles occidentals que les tenen totes dues.

El cinquè capítol és un repàs de l'ús d'aquestes dues preposicions al llarg de tota la història de la llengua, a partir de l'anàlisi exhaustiva de 74 obres de 32 autors diferents (poca broma, també), comparant-ne sovint diferents edicions. És el capítol més llarg del llibre (cent pàgines) i detalla el nombre d'ocurrències, no només de *per i per a* amb els diferents valors semàntics que tenen, sinó també de la

conjunció *perquè* i variants (tant amb valor final com amb valor causal), i d'un bon nombre de locucions prepositives que contenen la preposició *per* o que tenen un significat afí als de les dues preposicions (*per tal que*, *per tal com*, *per ço que*, *per ço com*...). D'una banda, haig de precisar que els meus coneixements de lingüística històrica no em permeten valorar l'encert de les interpretacions que fa Beltran de les dades diacròniques. D'altra banda, és un capítol molt minuciós, però s'hi troba a faltar un resum final que inclogui les conclusions més rellevants d'una anàlisi tan detallada. (Cal dir que aquest resum el trobem a les primeres pàgines del setè capítol, que conté les conclusions de tot el llibre.) Tot i amb això, a l'apartat dedicat a l'anàlisi del *Tirant lo blanc*, l'autor reprèn i reforça una hipòtesi que ja havia formulat en un estudi anterior, del 1995: «en la cultura de l'època, la causa impulsiva o motivació dels nostres actes tenia un importància cabdal, que es traduïa en l'ús molt sovintejat de *per* introduint les subordinades d'infinitiu *impulsivo*final. En canvi, del Renaixement ençà, la cultura occidental ha anat donant cada cop més transcendència al profit que hom espera aconseguir de qualsevol esforç i, per tant, a la *causa final*, que gairebé des d'un bon principi havia estat assignada a *per a*» (p. 199-200). És una hipòtesi sens dubte suggeridora, però també difícil de demostrar (sobretot no explica per què hi ha varietats del català que no han fet mai, o han deixat de fer, la distinció entre *per* i *per a* en la parla col·loquial; i caldria veure també quina ha estat l'evolució en altres llengües europees), tot i que l'autor troba usos paral·lels en castellà i en aragonès. I els troba en el capítol següent.

El sisè capítol busca similituds entre l'ús de les preposicions *per* i *per a* (i altres locucions afins) en català al llarg del temps i l'ús que en fan el castellà medieval, l'aragonès medieval i l'aragonès actual.

L'últim capítol, el setè, és el de les conclusions. A banda del resum a què m'acabo de referir, conté diversos comentaris i matisacions relatius a combinacions com *per (a) sempre* i *per sempre més*, i a l'ús de la preposició *per a* per introduir un sintagma nominal d'opinió. El capítol s'acaba amb un seguit d'observacions i exemples que mostren la proximitat semàntica que hi ha entre les diverses nocions implicades en la distinció entre *per* i *per a*, observacions que porten l'autor a fer l'afirmació següent: «De fet, tota aquesta casuística tan complexa influeix ben poc en la parla habitual de tortosins i valencians, ja que normalment resolen sempre tots aquests exemples per mitjà de la composta *per a*».

L'estudi de Joan S. Beltran és una aportació important a l'estudi de les preposicions *per* i *per a*, tant des del punt de vista descriptiu (sincrònic i diacrònic) com des del punt de vista gramatogràfic. Cal destacar-ne la claredat dels objectius i la pretensió d'exhaustivitat. Però l'obra també conté algun aspecte negatiu o, com a mínim, discutible. D'una banda, el to objectiu, neutre i respectuós que hi predomina, que és el propi d'aquesta mena de treballs, es perd, poc o molt, quan Beltran parla dels autors de qui discrepa, bàsicament Joan Coromines i Joan Solà, i altres que segueixen els seus criteris. D'altra banda, els lectors de les varietats que no fan la distinció entre les dues preposicions, hi poden trobar a faltar una certa consideració del seu punt de vista quan es parla de les possibles solucions per resoldre'n l'ús escrit. Probablement, per als parlants que fan la distinció col·loquialment, no és fàcil imaginar les dificultats que tenen els que no la fan per reflectir-la en l'escriptura formal. Evidentment, no parlo de filòlegs o lingüistes, sinó d'usuaris de la llengua amb un nivell mitjà o alt de competència.

El català escrit formal ha de trobar una solució que pugui ser acceptada i apresada per tots els parlants de la llengua, tant els que fan la distinció entre *per* i *per a* com els que no la fan, tant els que tenen un nivell superior de competència com els que tenen un nivell de competència més baix (els que surten de l'ensenyament obligatori, per exemple). Al meu entendre, només hi ha dues alternatives:

1. L'opció composicional de reflectir en l'escrit la parla de les varietats que fan la distinció entre *per* i *per a* a partir de la distinció semàntica bàsica (*per*, causa; *per a*, finalitat).

2. L'opció polimòrfica d'alternar la proposta anterior, que previsiblement se seguiria sobretot a les zones on es fa la distinció, amb la proposta Coromines-Solà, que, al marge d'altres consideracions, té l'avantatge —no sempre reconegut des de les zones on es fa la distinció— que és equilibrada pel que fa a la relació amb les diferents opcions de la llengua oral: els parlants que no fan la distinció oralment, han de fer-la en l'escrit formal en els casos en què és més necessària des del punt de vista comunicatiu, davant de sintagma nominal; els que fan la distinció oralment, han de deixar de fer-la en l'escrit formal en alguns casos (davant d'infinitiu, d'adverbi i de conjunció).

Penso que qualsevol d'aquestes dues opcions permetria resoldre «l'enfrontament de dues normes col·loquials diametralment oposades, que els lingüistes s'han mostrat incapaços d'harmonitzar», en paraules del mateix Beltran en el proemi del seu treball.

Neus NOGUÉ SERRANO
Universitat de Barcelona

BELTRAN, Vicenç / MARTÍNEZ, Tomàs / CAPDEVILA, Irene (ed.) (2014): *800 anys després de Muret. Els trobadors i les relacions catalanooccitanes*. Barcelona: Publicacions i Edicions de la Universitat de Barcelona, 272 p.

El volum, sorgit del congrés celebrat a l'IEC els dies 24 i 25 d'octubre de 2013, amb motiu dels 800 anys de la desfeta de Muret, recull les contribucions de tretze especialistes, que, des dels àmbits de la filologia i la història medieval, plantegen la necessitat d'una nova reflexió, a la llum de l'estat actual de la recerca en les respectives disciplines, sobre els diferents fenòmens imbricats en la batalla i sobre les seves conseqüències culturals i literàries.

Lògicament, un dels eixos vertebradors del llibre és l'estudi de la batalla, de les circumstàncies en què es produí i dels seus protagonistes. A la *Cançó de la cruzada*, citada en molts dels treballs que s'hi recullen, dediquen tota la seva atenció M. Raguin i G. Gouiran. Atès que tradicionalment l'anàlisi de les relacions occitanocatalanes en aquesta la cançó s'ha dut a terme a partir de la representació literària de la figura de Pere II, M. Raguin es proposa abordar el tema des d'una perspectiva diferent i complementària, centrant l'atenció en la posada en escena de les tropes catalanoaragoneses al marge, però, de la figura reial. Un capítol apart dedica a les mencions del català Dalmau de Creixell per part de l'anònim continuador de la tasca de Guillem de Tudela a la segona part de la cançó, tot posant de relleu el protagonisme d'aquest noble en la darrera fase de la lluita i mirant d'establir en quina mesura el personatge, en qui s'encarna el vincle entre els territoris catalanoaragonesos i el comtat de Foix, participa en la construcció d'una determinada imatge de Catalunya i dels catalans. En aquesta segona part de la cançó es concentra G. Gouiran per estudiar les ruptures estilístiques i de contingut que suposa el canvi de mà i com aquestes condueixen cap a la construcció d'una imatge contrastada dels dos bàndols enfrontats, on l'anarquia i la manca de coordinació de les forces occitanocatalanes, past de la manca d'autoritat i de les rivalitats internes, s'oposen diametralment a la eficàcia disciplinada dels croats. El filòleg s'interroga sobre el sentit d'aquesta imatge literària i conclou que la intenció de l'anònim no és fer una cançó de desesperança: identificant les causes de la derrota amb les febleses morals dels occitanocatalans l'autor apuntaria a la idea de la regeneració, a la necessària destrucció d'un món que periclitava per poder bastir-ne un de nou, fermament ancorat en la dignitat moral dels cabdills i en la lleialtat entre senyors i vassalls. Al relat de la batalla dedica també la seva contribució J. A. Aguilar, però aquesta vegada en l'àmbit de la historiografia catalana, centrant la seva anàlisi tant en el relat dels fets com en els eloqüents silencis al respecte que trobem en les cròniques de Jaume I, Miquel Desclot i Ramon Muntaner.

Desplaçant la mirada de la batalla i projectant-la sobre les circumstàncies culturals i socials en què es desenvolupà, S. Guida explora la complexa imbricació de catarisme, feudalitat i lírica trobadoresca a partir de la reconstrucció de la biografia del noble rossellonès Pons de Vernet, personatge de l'entorn de Pere II, que fou protector del trobador Berenguer de Palou, i mantingué estretes relacions amb figures rellevants de la vida aristocràtica i intel·lectual de principis del segle XIII, com Huguet de Mataplana, Guillem de Cabestany, Garsenda de Sabran o Gui de Cavalhon. El perfil biogràfic que traça Guida, a través d'una rigorosa recerca documental, ens ajuda a penetrar el teixit cultural, religiós, polític i social de les regions pirinenques en el tombant del segle XII al XIII; paral·lelament, l'acurada reconstrucció del context social i cultural de l'època que elabora l'estudiós ajuda també a comprendre i completar les escasses dades documentals que conservem de Pons i a resoldre aparents contradiccions en la seva biografia, com ara una acusació d'heretgia, que Guida explica com a possible mala interpretació dels costums cortesos del personatge.